

Хвороби дині

У захищеному ґрунті рослини дині уражають різні хвороби. Найпоширеніші з них — аскохітоз, фузаріозне в'янення, борошниста роса, антракноз

Світлана Кубрак,
канд. с.-г. наук, доцент
Білоцерківський національний
аграрний університет

Аскохітоз

Хвороба проявляється як у відкритому, так і в захищеному ґрунті, в основному на листках і стеблах, іноді на плодах. На листку спочатку з'являються жовто-бурі з хлоротичним обрамленням великі плями, потім вони світлішають, на ураженій тканині формуються численні чорні плями — пікніки гриба. Плями розташовуються спочатку на периферії листка, потім, зливаючись, охоплюють більшу частину листової пластинки. Листя стає хлоротичним, засихає і відмирає. На стеблах хвороба спочатку проявляється на вузлах, а потім і на пагонах у вигляді подовжених сухих сіруватих або буро-коричневих плям, вкритих чорними крапками. У місцях ураження на стеблах спостерігається камедетеча. Уражені плоди набувають вигляду варених, але не

мацеруються, а всихають. На поверхні формуються темні пікніди. Збудник хвороби — гриб *Ascochyta cucumis Fautr. et Roum* (синон. *A. melonis Poteb*), що належить до класу *Deuteromycetes*, порядку *Sphaeropsidales*. У сумчастій стадії гриб називають *Mycosphaerella melonis Chien et Walker*. Під час вегетації рослин гриб поширюється пікноспорами. Джерело інфекції — уражені рештки, на яких зберігаються пікніди та псевдотеції гриба, а також насіння, у якому зберігається грибиця.

Заходи боротьби. Спалювання рослинних решток, дотримання сівозміни (повернення на попереднє місце через 6–7 років), сімба незараженим насінням, проведення поливів теплою водою. На вегетуючих рослинах видалення листя нижнього ярусу, застосування біологічних препаратів.

Фузаріозне в'янення

Збудник хвороби — гриб *Fusarium oxysporum f. sp. melonis*, що належить до факультативних паразитів. Зберігається

тривалий час у ґрунті. Хвороба проявляється на всіх фазах розвитку у вигляді пожовтіння та підв'ялювання листя, швидкого усихання пагонів, карликовості рослин. При в'яненні рослин стебло і коріння спочатку мають здоровий зовнішній вигляд, хоча і набувають бурого забарвлення, на коренях же зникають нормальні кореневі волоски. Дещо пізніше в основі кореня хворих рослин з'являються каштаново-бурі плями, в деяких випадках (залежно від умов вирощування та сорту) їх може не бути. Уражені в'яненням рослини, як правило, передчасно гинуть. Якщо в'янення відбувається у період плодоутворення, то плоди не дозрівають. Нормально розвинені плоди на хворих рослинах втрачають свої смакові якості й стають непридатними для вживання.

Заходи боротьби. Після закінчення плодоношення спалювання рослинних решток. Дотримання сівозміни (повернення на попереднє місце через 6–7 років). Використання для сіви якісного насіння, обробленого протруйником.

Борошниста роса

Збудник — цимчасті гриби *Erysiphe cichoracearum*, *Sphaerotheca fuliginea* — уражує всі гарбузові рослини, але найбільше — огірок, гарбуз і диню. У відкритому ґрунті хвороба найпоширеніша в південних районах, а в захищеному — повсюди. У зонах із помірним кліматом вона спостерігається в кінці вегетаційного періоду і значної шкоди не завдає. Проявляється у вигляді білого або сіруватого борошнистого нальоту з верхнього й нижнього боків листка, потім на ньому з'являються темні крапки — плодові тіла збудників хвороби. Часто наліт утворюється на черешках листя, рідше — на плодах. Листя буріють, засихають, за дотику легко кришаться, рослини пригнічуються, врожай значно знижується.

Рослини, уражені *E. cichoracearum*, відрізняються наявністю білого нальоту, переважно з верхнього боку листка. Плодові тіла — клейстокарпії — утворюються рідко. Гриб переважно поширюється в північ-

них районах, значно менше — в південних. За ураження грибом *Sph. fuliginea* наліт — сірий, в основному з нижнього боку листка. Клейстокарпії утворюються частіше. Цей гриб частіше трапляється в південних районах. У центральних районах одну рослину можуть уражати обидва гриби. Під час вегетації збудники борошнистої роси поширюються конідіями. Оптимальна температура для проростання конідій і сумкоспор +25...+27 °С.

До вологоти гриби невибагливі, можуть рости й уражати рослини за 20% відносної вологості, хоча найсприятливішою для них є вологість 80–90%. Цим пояснюється значний розвиток хвороби в погано провітрюваних теплицях. Унаслідок ураження листя рослина недорозвинена, а плоди — маленькі. У польових умовах урожай огірків може знизитися на 20–30%, у теплицях — більш ніж на 50–60%.

Заходи боротьби. Використання стійких сортів і гібридів, повернення баштанних культур на колишнє місце не раніше ніж через 6–7 років, спалювання всіх післязбиральних решток, осіння глибока оранка ґрунту, застосування дозволених фунгіцидів.

Антракноз

Поширена й шкідлива хвороба огірка та баштанних культур. Уражує огірок у захищеному ґрунті, особливо у весняних і плівкових теплицях та відкритому ґрунті в південних районах, особливо за літніх термінів сівби.

Кавун і диня уражаються переважно в умовах зрощення. На листках рослин хвороба проявляється у вигляді досить великих жовтуватих випукло-кустастих плям. У разі підвищеної вологості на жилках накопичуються спори гриба, утворюючи рожевий наліт. На плодах, стеблах, черешках можуть утворюватися такі самі рожеві плями у вигляді виразок; до осені місця ураження стають майже чорними від склероціальних утворень. Іноді уражається прикоренева частина рослини. Антракноз активно поширюється за високої вологості повітря. Оптимальна температура для проростання спор — +22...+27 °С. Гриб зимує на рештках уражених рослин, що не перегнили. Хвороба може передаватися з насінням.

Самарська

Тітівка

Заходи боротьби. У теплицях — ретельне дотримання осінніх профілактичних заходів, сівозміни й оптимального режиму температури та вологості. У відкритому ґрунті — дотримання сівозміни. З появою хвороби — обприскування огірка, кавуна, дині 1%-м розчином бордоської рідини або 0,5–0,8% — колоїдної сірки.

Стиглість плодів дині визначають за зміною кольору із зеленого на жовтий, появою характерного аромату, легкістю, з якою плід відокремлюється від стебла. Щоб уникнути розтріскування, плоди деяких сортів слід прибирати недостиглими, коли їх колір ще зеленувато-жовтий.

Сорти й гібриди дині

Тітівка. Сорт створено на Дніпропетровській дослідній станції ІОБ НААН. Ранньостиглий, вегетаційний період — 51–71 добу. Рослини — від середньо- до сильноплетистих. Плоди короткоовальні, від жовто-жовтогарячих до оранжевих. Поверхня гладка. Наявність сітки — від елементів до середньої густоти. Маса товарного плоду — 0,7–3,5 кг. М'якуш товстий, білий, слабволокнистий, ніжний, солодкий, соковитий. Дегустаційна оцінка — 4,2–4,8 бала. Уміст сухої розчинної речовини — 10,4%, загального цукру — 7,1, сахарози — 3,3%, аскорбінової кислоти — 26,8 мг/100 г. Перевага сорту — у дружному дозріванні плодів. Відносно стійкий до бактеріозу та попелиць. Додано до Держреєстру України з 2000 року для всіх зон України.

Самарська. Сорт створено на Дніпропетровській дослідній станції ІОБ НААНУ внаслідок схрещування сортів Десертна 5, Українська 320 та Буш. Сорт середньостиглий, вегетаційний період — 83–85 діб. Плоди овальні, слабосегментовані, жовті, з рідкою сіткою. Маса плоду — 1,7–4,2 кг. Шкірка тоненька, еластична. М'якуш білий або зеленувато-білий, товстий (4–6 см), соковитий, ніжний, маслянистий, солодкий із добре вираженим динним ароматом.

Смакові якості добрі, дегустаційна оцінка — 3,6–4,2 бала. Вміст загального цукру — 8,4%, аскорбінової кислоти — 11–15 мг/100 г. Сорт нестійкий до захворювань, але стійкий до посухи. Рекомендується для вирощування в степовій зоні України та

захищеному ґрунті північних районів. Додано до Держреєстру України з 1983 року.

Amarillo oro. Середньостиглий сорт, родом з Італії. Тривалість періоду від сходів до дозрівання першого плоду — 80–90 діб. Плоди однорідні, овальної форми, масою 2–2,5 кг. Поверхня слабозморшкувата, яскраво-золотиста, жовта. М'якуш білий, солодкий, ароматний. Насіннева камера маленька.

Паспорт F1. Ранньостиглий гібрид, створений у США. Дозріває через 70 діб після появи сходів. Плоди округлі, жовтого кольору, сітчасті, вагою 1,5–1,8 кг. М'якуш кремового кольору із зеленуватим відтінком, соковитий, з високими смаковими якостями. Уміст цукрів — 15%. Насіннева камера невелика. Плоди транспортабельні.

Супер старий F1. Ранній, високоврожайний гібрид. Плоди овально-округлої форми середньою масою 1,4–1,6 кг. М'якуш оранжево-рожевого кольору, ніжний, соковитий, дуже ароматний із високими смаковими якостями. Високий уміст цукрів. Кора із сіткою, жовта, з ребристістю. Хороша транспортабельність. Гібрид призначено для зберігання. Стійкий до фузаріозу. Рекомендується для отримання ультрараннього врожаю за умов України.

Дідона. Середньостиглий високоврожайний сорт. Вегетаційний період — 78–88 днів. Плоди кулястої та кулясто-плоскої форми, жовто-помаранчевого забарвлення, сітка суцільна. Маса середнього плоду — 2–2,8 кг, окремі плоди можуть досягати 4 кг. М'якуш середньої товщини (до 2,5–3 см), білого кольору, хрумка, соковита, дуже солодка. Транспортабельність хороша. Плоди містять велику кількість сухої речовини, цукрів і вітаміну С.

Лада. Сорт створено в Інституті південного овочівництва і баштанництва УААН. Середньостиглий, період від сходів до досягання першого плоду — 82–86 діб. Плоди округлі масою 1,2–1,4 кг. Поверхня їх гладенька, рожевого кольору, сітка суцільна. Сорт стійкий до борошнистої роси та фузаріозу, толерантний проти антракнозу. Можна застосовувати для виготовлення динного меду (бекмесу) без додавання цукру. Рекомендований для вирощування в зоні Степу України з 1998 року.

Криничанка. Сорт створено в Інституті овочівництва і

Дана

баштанництва УААН. Надранній і стійкий до браку сонячного освітлення. Період від сходів до досягання першого плоду — 66–70 діб. Плід овальний, великий, масою 2–2,4 кг. Поверхня гладенька, інколи сегментована, жовто-рожева із сіткою, без візерунка. Кора тонка, м'якуш

білий або кремовий із зеленуватим відтінком, ніжно-зернистий, солодкий. Дегустаційна оцінка — 3,5 бала, вміст цукрів — 7,5–8,1%. Урожайність — до 37,0 т/га. Транспортабельність задовільна. Плоди збирають, зберігають і транспортують тільки в технічній стиглості.

Дана. Сорт Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Від сходів до досягання першого плоду — 90 діб. Маса плоду — 0,8–1,4 кг. Сухої речовини — 12,3%, загального цукру — 8,25%, пектину — 1,9%, аскорбінової кислоти — 15 мг/100 г. Врожайність — 14,0–20,0 т/га. Плоди округлі, забарвлення — від жовто-рожевого до рожевого, поверхня гладенька. Найвність сітки змінюється від елементів до густої грубої. Стійкий проти бактеріозу та попелиці.

Забавка. Сорт створили селекціонери Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. В Державному реєстрі сортів рослин України — з 2003 року. Ранньостиглий, вегетаційний період — 65–82 доби. Плід короткоовальний, гладенький із середньою нещільною сіткою, забарвлення шкірки жовто-рожеве. Маса плодів сягає від 0,7 до 0,9 кг. М'якуш плоду кремово-білий, ніжний, соковитий, солодкий. Дегустаційна оцінка свіжих плодів — 4,0–4,4 бала. Урожайність — 9,2–11 т/га. Сорт придатний для перевезення на невеликі відстані.

Злата. Середньостиглий високоврожайний сорт, створений на Дніпропетровській дослідній станції ІОБ УААН. Плоди округлі, жовто-рожевого кольору з елементами сітки. Маса плодів — 1,7–2,2 кг. Сорт характеризується високою лежкістю й транспортабельністю. Стійкий проти фузаріозу й антракнозу. АС

Лада